

ВРАХУВАННЯ РІВНЯ ОСВІТНЬО-ФАХОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИ РОЗРОБЦІ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

© Янковська Л.А., 2006

Розглянуто питання визначення рівня освітньо-фахового потенціалу при розробці стратегії соціально-економічного розвитку регіону. Дана характеристика основних напрямів вдосконалення методів врахування рівня освітньо-фахового потенціалу при розробці стратегії соціально-економічного розвитку регіону.

The problem of level definition of educational skilled potential within working - out of social - economic development strategy of the region was considered. The characteristic of basic improvement ways of taking into consideration the level of educational skilled potential within working out the strategy of social - economic development of the region.

Постановка проблеми

Сьогодні існують різні підходи, методи і методики визначення рівня освітньо-фахового потенціалу, які використовуються з різною метою, зокрема: для виявлення потреб господарського комплексу в спеціалістах того чи іншого профілю, для встановлення масштабів розвитку тих чи інших видів навчальних закладів. Але досліджень, спрямованих на вдосконалення методів врахування рівня освітньо-фахового потенціалу при розробці стратегії соціально-економічного розвитку регіону, не так уже й багато. А в наш час, коли без стратегічного планування важко робити повноцінні прогнози розвитку регіону, такі дослідження є вкрай актуальними й необхідними. Це повною мірою стосується й рівня освітньо-фахового потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Цю проблему досліджували такі відомі вітчизняні вчені, спеціалісти, управлінці, як В.М. Геєць, О.О. Лапко, В.П. Александрова, А.П. Ревенко, В.В. Дем'яненко, Н.М. Тіменко, В.В. Близнюк, В.І. Куценко (Київська наукова школа), М.І. Долішній, С.М. Злупко, У.Я. Садова, Л.К. Семів, Л.Т. Шевчук, О.І. Шаблій (Львівська наукова школа регіоналістики), В.С. Куйбіда, Г.О. Дробенко, Р.Л. Брусак, Ю.І. Свірський, (сфера управління), В.І. Дубина, І.Л. Божик, П.І. Крупа, Т.М. Мазур, М.М. Габрель (науково-практична містобудівельна сфера) та ін., а також міжнародні експерти з стратегічного планування, які працювали в Україні: Данкан Літч, Кшиштоф Хербст, Пол Коутмен, Ягельський та ін. Безумовно, більшість з цих підходів, методів і методик можна використовувати й для оцінки потужності, розосередженості та рівня розвитку освітньо-фахового потенціалу. Мова йде, насамперед, про універсальні й спеціальні методи, без яких будь-яке соціально-економічне дослідження втрачає сенс через неадекватність висновків дійсності, неповноту вивчення останньої тощо.

Виклад основного матеріалу

Термін “рівень освітньо-фахового потенціалу” є багатоплановим і багатозмістовним. На нашу думку, найголовнішими є такі визначення:

1. Освітньо-фаховий потенціал – це сукупність всіх наявних в регіоні (країні) навчальних закладів, які, в кінцевому рахунку, формують структуру населення за рівнем освіти і кваліфікацією. У цьому випадку рівень освітньо-фахового потенціалу означатиме забезпеченість населення навчальними закладами всіх типів та стан охоплення ними населення.

2. Освітньо-фаховий потенціал – це сукупність осіб, які отримали той чи інший рівень освіти і можуть бути використані в якій-небудь галузі, ділянці, сфері господарського комплексу регіону (країни). Тоді рівень освітньо-фахового потенціалу – це відповідність освітнього рівня тому чи іншому рівню розвитку технологій у найширшому розумінні цього слова.

3. Освітньо-фаховий потенціал – це процес засвоєння знань конкретною кількістю осіб у функціонуючих закладах регіону (країни). При цьому, рівень кваліфікації працівника визначається його здатністю використовувати на практиці ту інформацію, яку він отримав у процесі навчання в навчальних закладах чи перенавчання в процесі виробничої, наукової або суспільної діяльності.

Вдосконалювати методи врахування рівня освітньо-фахового потенціалу при розробці стратегії соціально-економічного розвитку регіону необхідно, на нашу думку, у кількох напрямках. Окреслимо їх нижче:

1. Насамперед пам'ятати, що враховувати рівень освітньо-фахового потенціалу при розробці стратегії соціально-економічного розвитку регіону необхідно, виходячи з суті та завдань стратегічного документа.

Такий стратегічний план розробляється з метою правильного вибору шляхів досягнення цілей за умови найбільш раціонального використання місцевих ресурсів. Ось чому при розробці стратегії соціально-економічного розвитку регіону треба використовувати методи, які б забезпечували узгодження цілей розвитку регіону загалом та освітньо-фахового потенціалу зокрема. У цьому випадку удосконалення повинно стосуватися не стільки самих методів, як особливостей їхнього застосування. Насамперед треба згадати системний метод, який повинен застосовуватися в двох площинах:

а) регіон повинен розглядатися як система;

б) сукупність застосовуваних методів повинна утворювати систему, адекватну за будовою системі-регіону.

2. Враховують те, що вихід держави на новий етап розвитку вимагає необхідності вибору такого стратегічного курсу, що поєднував би регіональний та соціально-економічні аспекти, тобто вимагає розробки та послідовної реалізації стратегії розвитку соціо- еколого-економічних систем регіонів, що спрямовуватиметься:

а) щодо економічних процесів – на відновлення відтворювальної здатності економіки країни та її регіонів до саморозвитку;

б) щодо соціальних процесів – на забезпечення стабілізації соціальної безпеки, підвищення рівня і якості життя населення в усіх регіонах країни;

в) щодо екологічних процесів – на забезпечення відтворювальної здатності навколишнього середовища та раціональне використання природно-ресурсного потенціалу регіонів країни.

Основною метою такої стратегії є підвищення життєвого рівня населення усіх регіонів країни завдяки раціональному використанню їх ресурсного потенціалу та покращанню екологічної обстановки, що передбачає досягнення міжрегіональної єдності, економічної зацікавленості в активній соціально-екологічній діяльності регіону, структурного та якісного оновлення господарства.

Удосконалення методів врахування рівня освітньо-фахового потенціалу регіону залежатиме від виду стратегії соціально-економічного розвитку цього регіону, на яку він орієнтований. Сьогодні розглядаються такі види стратегій:

Стратегія зростання, орієнтована на максимально можливе використання усіх ресурсів регіону та на щорічне перевищення рівня розвитку над досягнутим в умовах швидкої зміни технологій.

Стратегія “обмеженого росту”, чи стабілізації, що застосовується в умовах відносної стабільності технологій, у яких встановлюються цілі “від досягнутого” з корегуванням на зміну умов зовнішнього середовища (інфляція, правові обмеження).

Стратегія фокусування, яка передбачає виділення одного із регіональних пріоритетів, що реалізується з прикладанням максимуму зусиль регіональних суб'єктів.

Стратегія глобалізації регіонального співробітництва, що передбачає встановлення прямих зв'язків між регіонами країни і сусідніми державами та залучення вітчизняних підприємств у процес розробки великих міжрегіональних проектів.

Стратегія “економії”, яка передбачає комплекс заходів, що забезпечують вихід соціологічно-економічної системи з кризового стану в максимально короткий термін, з орієнтацією лише на місцеві ресурси і резерви.

Стратегія "виживання", що застосовується для окремих ланок кризових галузей та депресивних територій регіону і передбачає їх переорієнтацію та реструктуризацію¹¹.

Інноваційна стратегія, яка спрямовується на поширення нової техніки та технічних нововведень.

Стратегія конкуренції на різних етапах життєвого циклу галузі.

3. При виборі будь-якої стратегії соціально-економічного розвитку регіону важливо удосконалити застосування методу врахування розроблених в країні програм, пов'язаних з підвищенням рівня освітньо-фахового потенціалу регіонів. Так, сьогодні розроблено низку таких програм.

4. Рівень освітньо-фахового потенціалу при розробці стратегії соціально-економічного розвитку регіону враховують для поширення застосування нових комп'ютерних технологій та сучасних методів.

5. Надзвичайно важливо висвітлювати рівень освітньо-фахового потенціалу через засоби масової інформації для врахування думки населення щодо перспектив його подальшого розвитку.

Висновки

Очевидно, що необхідна серйозна робота щодо вдосконалення методів врахування рівня освітньо-фахового потенціалу в стратегічних документах і дослідженнях. Ця робота має бути системною. Важливо, щоб вона здійснювалася в академічних установах Національної академії наук України, у межах вузівської науки тощо. Це підвищить обґрунтованість стратегічної документації, а отже – активізує розвиток регіональних господарських комплексів, сприятиме побудові міцної української держави.

1. Авдеенко В.М., Котлов В.А. *Производственный потенциал промышленного предприятия*. – М.: Экономика, 1990. – 296 с. 2. Гайсина Г.И. *Образование как социокультурный феномен*. – М.: МПГУ, Уфа: БГПУ, 2000. – 147 с. 3. Дяків О.П. *Оцінка та механізм регулювання зайнятості населення*. Дис. ...канд. екон. наук: 08.09.02. – Львів: 1995. – 174 с. 4. Грішнова О.А. *Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки*. – К.: Т - во “Знання”, КОО, 2001. – 254 с. 5. Каленюк Ж.С. *Освіта в економічному вимірі: потенціал та механізм розвитку*. – К.: Т-во “Кадри”, 2001. – 326 с. 6. Кондрашова С. С. *Информационные технологии в управлении*. – К.: МАУП, 1998. – 132 с. 7. Мурашко Н.И. *Управление персоналом организации*. – К.: ЦСП “Компас”, 1997. – 330 с. 8. Пирожков С.И. *Трудовой потенциал в демографическом измерении*. – К.: Наукова думка, 1992. – 204 с. 9. Шевченко Л.С. *Ринок праці: аналіз економічних концепцій // Економіка України*. – 1994. – №4.

---

¹¹ Герасимчук З.В., Ковальська Л.Л. *Виробничий потенціал регіону: методика оцінки та механізми наروщення*. – Луцьк: РВВ ЛТДУ, 2003. – С. 32–33.